

**MANJŠINE
NA POTI
V
NE/PRIJAZNO
EVROPO
str. 2**

**DELO NA
ŠOLAH
ZAHTEVA
ZAVZETE
UČITELJE
str. 4**

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 18. novembra 1999 * Leto IX, št. 23

Zveza

Kukarca na naši sliki je mojstrsko zvezana. Vse vlati po sodečkem redi visijo in gledajo v eno in isto smer (irány). Takšo vküdržanje se eške sunci tö vidi, ka s svojimi toplimi, kesno jesenskimi žarki boža zlate glave. Ocena: petka.

Smejji je vküper zvezo. Pa skupno delo, skupne naloge. Skrb za slovenstvo v Porabji.

Dobro vidimo, ka vse se v našem rosagi tö godi zato, ka skor vsakša politična partija inak vleče. Te stranke so takše kak ježi. Vsakšega, ki se jim pri-

partijski liniji zberajo in ločijo.

Porabske Slovence pri madžarski državi predstavlja (képvisei) Državna slovenska samouprava. Porabske Slovence z matično domovino Slovenijo povezuje Zveza Slovencev na Madžarskem. Potrebna

Slovenski radio v Monoštri tö samo te bo, če (bo)de to stela samouprava ranč tak kak zveza, in če za to včiniyo vse, ka je v njini moči. Na prvi skupni seji v Monoštri sta obe stranki (fél) to obečali tö. Potrdili so tüdi to, ka je zelo potrebno pravo partnerstvo.

Govor je biu o tom tö, ka de do novega ljudskega štetja (népszámlálás) I.

2000 trbelo urediti, ka naj bodo v Porabji spitalavi anketarji (kérdözöbízto) slovenski (do tega imamo pravico), ka naj ništerni ne morejo tadale manipulirati z našim slovenstvom. Povedano je bilo, ka bi v šolstvi tüdi mogli vöponücati vse

možnosti, ki nam ji ponüja matična domovina.

Zvezana kukarca pod podom (podstrešjem) je življenje.

Nejöpbrana kukarca, njana na njivaj, na bilaj, je smrt.

Francek Mukič

5. novembra so imeli člani Občnega zbora Državne slovenske samouprave in Predsedstva Zveze Slovencev na Madžarskem svoje prvo skupno srečanje, prvo skupno sejo. Kak vidimo, uni tö gledajo v eno in isto smer. Suncini žarki njine glave tö božajo (stagečajo), uni pa se nam lepo smejejo.

bliža, spikajo s svojimi iglami. Drugi pa nji nazaj. Ranč te se ne morejo malo segreti, gda ji zebe kak pse... Svoje igle bi mogli (pr)jodati sabolom, uni bi je leko nücali z vekšim haskom.

Zamejski Slovenci v Italiji in Avstriji se dostakrat tö zato ne razumejo tak, kak bi trbelo, ka se tö po

sta nam oba cecka. V normalnem življenji mlajši tö morejo imeti dva stariša.

Obe organizaciji imata svojo posebno funkcijo. Nej je potrebno nikšo rivalstvo. Dela za obrediti je toliko, ka če do se obe trüdüle in icale z največjo intenzivnostjo, te tö samo polonje nalog leko opravigo.

1. obletnica Slovenskega doma

18. novembra je praznoval Slovenski kulturno-informativni center v Monoštru 1. obletnico svojega delovanja. Ob obletnici so odkrili kip Sončni mrk slovenskega kiparja Metoda Frlica, otvorili likovno razstavo osmih slovenskih umetnikov. V programu je sodeloval Mešani pevski zbor kulturnega društva SCT.

Goriška Brda, 8. in 9. november

Manjšine na poti v ne/prijazno Evropo

Slovensko ministrstvo za znanost in tehnologijo je pripravilo v sodelovanju z Inštitutom za narodnostna vprašanja ter ljubljansko in mariborsko univerzo v gradu Dobrovo dvodnevno znanstveno posvetovanje o položaju in zaščiti manjšin v okviru evropskih integracijskih procesov. V lepem okolju Goriških Brd in čudovitem jesenskem vremenu so strokovnjaki in nekaj politikov razpravljali o težavah in zadregah Slovencev v Avstriji, Italiji in na Madžarskem ter prekmurskih Madžarov in italijanske narodnosti na Obali. Na koncu so sprejeli sklepno Deklaracijo, iz katere je pomemben stavek: "Spoznanja posveta so lahko izhodišče za dopolnitev strategije manjšinske politike Republike Slovenije, ki v okviru evropskih integracijskih procesov dobiva nove razsežnosti," in kar je v pozdravnem nagovoru dejal minister za znanost in tehnologijo, dr. Lojze Marinček: "...da bi bili rezultati posveta uporabno napotilo za pravilno politično odločanje."

Uvodni del je potekal v znamenju političnih opredelitev manjšinske problematike. Predsednik Državnega zbora, Janez Podobnik, je v otvoritvenem govoru povedal, da je posvetovanje priložnost za oceno uresničevanja pred leti sprejete slovenske resolucije o pomoči avtohtonim manjšinam v sosednjih državah. Poslanec evropskega parlamenta Michael Ebner je ocenil, da je Evropska unija v preteklosti posvečala manjšinam malo pozornosti, za Slovenijo pa, da bo lahko imela vodilno vlogo v oblikovanju manjšinske politike v Evropi, ker so njeni rezultati na visoki ravni. V uvodnih nagovorih je sodeloval tudi dr. Ludvik Toplak, rektor mariborske univer-

ze, in izpostavil pomen sodelovanja ob meji. Prva sekcija je bila namenjena obravnavi problematike slovenske manjšine v Avstriji. Referate so pripravili: dr. Jernej Župančič, dr. Pavel Apovnik in dr. Avguštin Malle. Njihova skup-

na ugotovitev je bila, da položaj Slovencev v Avstriji ni dober, da je nekoliko boljši na Koroškem in zasrkbljujoč na Štajerskem. Problem je večplasten, predvsem pa povezan z dejstvom, da Avstrija ne izpolnjuje obveznosti iz Državne pogodbe, oziroma nekateri politični krogi trdijo, da Slovenija ni pravna naslednica podpisnic tega dokumenta. Brez političnih pravic so štajerski Slovenci, ki nimajo nobene izvedbene zakonodaje in za katere bi bilo dobro, če bi imeli v manjšinskem sosvetu člane z glasovalno pravico. V razpravo o položaju na Koroškem in Štajerskem se je vključila tudi državna sekretarka za Slovence v zamejstvu in po svetu Mihaela Logar in dejala, da imata zmeraj obe državi odgovornost pri uresničevanju nalog med manjšinami; treba je videti in vedeti, kaj so obveznosti Slovenije in katera vprašanja morajo urediti sosednje Avstrija, Italija in Madžarska. Zanimivo je razmišljal tudi dr. Karel Smole, donedavna poslanec v avstrijskem parlamentu, in sicer, da mora država manjšinam zagotav-

ljati individualne in kolektivne pravice, temu pa se povsod želijo izogniti. Dodal je še, da bi morala Slovenija jasneje v svoji zunanji politiki opredeliti odnos do manjšin v sosednjih državah.

Na načelni ravni, a še kako

pomembna je bila razprava dr. Marjana Schifrerja, predsednika komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu v Državnem zboru. Manjšine v sosednjih državah, velja za Avstrijo in Italijo, je pozval naj poenotijo stališča, ko nastopajo v zahtevah do Slovenije. Eno je politična raznoterost, drugo so skupne naloge, ki najpogosteje niso ideološko pogojene.

Marsikaj lahko uredijo, velja za ves zamejski prostor, ne glede na to, s katere strani nanj gledamo, dvostranski dogovori in sporazumi, ki jih je po nekaterih podatkih v Evropi 25 oziroma 26, med njimi tudi sporazum, ki sta ga Slovenija in Madžarska podpisali leta 1992. Kulturnega sporazuma Slovenija z Avstrijo ni želela podpisati predvsem zaradi odnosa naše sosedo do uresničevanja Državne pogodbe oziroma tistega dela, ki govori o manjšinskih pravicah, je zbrane informirala Darja Lavtižar-Bebler, poslanka v Državnem zboru.

V III. sekciji so bili referenti dr. Katarina Munda-Hirnök, Jože Hirnök in Geza Bačić. Izobraževanje, kulturno in versko življenje Slovencev

na Madžarskem je svoj referat naslovlila dr. Katarina Munda-Hirnök in že z uvodnima stavkoma povedala (skoraj) vse: "Za jezikovni položaj porabskih Slovencev je značilno, da je prenos domačega jezika s staršev na otroke marsikje načel, trgajo se tudi jezikovne vezi med starimi starši in vnuki. Zaradi tega se sporazumevalni vzorci v slovenskih družinah vse bolj spreminjajo in madžarščina vse bolj pridobiva funkcijo jezika sporazumevanja tudi v družini." Manj pesimističen je zaključek, ko vidi boljše pogoje za pouk materinščine v posodobljenem sistemu izobraževanja na Madžarskem, pri čemer: "...načrtovalec jezikovne politike mora biti v prvi vrsti manjšina sama, takoj za njo država, v kateri manjšina živi in šele nato država matičnega naroda." Važno vlogo v ohranjanju jezika imajo tudi mediji, "Med najboljše reče probleme sodi še zmeraj pomanjkanje slovenskega duhovnika v Porabju."

S Problemi pospeševanja gospodarskih aktivnosti v Porabju se je ukvarjal Jože Hirnök. Analiziral je razmere, ponudil predloge za gospodarski razvoj: "Najhitreje in z relativno malimi vložki kapitala to dosežemo z razvojem podjetništva, turizma, domače obrti in z ustanavljanjem malih podjetij, še prej pa moramo odpraviti pomanjkljivosti pri gospodarski infrastrukturi." Avtor referata našteje tudi porabske prednosti: narava, kmetijsko zemljišče, gozdovi, ugodna geografska lega ob meji, trdoživno in prilagodljivo prebivalstvo, vajeno boja za preživetje v neugodnih razmerah. Predlaga še prekalifikacijo mejnega prehoda Martinje-Gornji Senik iz meddržavnega v mednarodni prehod in odprtje

meddržavnega prehoda Verica-Čepinci, ter s posebno pozornostjo predstavi programa čezmejnega sodelovanja in program Phare-Credo.

Učinkovitejša uporaba dvostranskih sporazumov pri reševanju manjšinske problematike pa je bil naslov referata Geze Bačića. Med najpomembnejše zagotovo sodi sporazum, ki sta ga Slovenija in Madžarska podpisali leta 1992, opredeljuje pa domala vsa področja in naloge med porabskimi Slovenci in prekmurskimi Madžari. Čeprav z uresničevanjem tega sporazuma povsem nista zadovoljni niti ena niti druga manjšina, pa je doslej prispeval opazen delež pri uresničevanju važnih nalog tako v Porabju kot v Prekmurju. Ali, kot pravi Geza Bačić: "Ne glede na nekatere kritične pripombe vodstva narodne skupnosti je sporazum pomembna spodbuda in obveza državnih organov Slovenije in Madžarske za večjo skrb do obeh narodnih skupnosti, hkrati pa tudi prispevek k promociji slovenske države in njene dobro urejene manjšinske politike."

Dvostranski sporazumi so neke vrste nevsiljena recipročnost, ki jo je zagovarjal tudi dr. Michael Ebner. Vendar ne razumljeno tako, da bi tistim, ki imajo več, jemali zato, ker imajo drugi manj, ampak s težnjo dvigniti raven pravic tisti manjšini, ki jih ima manj. Na (precej) kruto realnost za manjšine v Evropski uniji je resno opozoril dr. Albert F. Reiterer z Dunaja, ki je prepričan, da manjšine ne smejo pristati na spreminjanje sedanje listine o svojih pravicah, kajti nekatere države niso pripravljene ratificirati nobenega novega dokumenta s tega področja. Tako ravna, na primer Francija.

eR

Papiri pripovedajo

Slovenske knjige iz Monoštra

Slovenske knjige so druknivali v Monoštri tó. Kak knjigovez (könyvkötő) je daubo dovolenje v Monoštri Béla Wellisch starejši 1892-oga leta. Za eno leto (1893) je že tiskarno (nyomda) tó emo. V leti 1895 je vódau prvo slovensko knjigo: *Krátki krsztszászki návuk za málo deczo. Stampano pri B. Wellisch v-Monoštri.* Oče i sin, Béla Wellisch starejši i mlajši sta v Monoštri zdruknila eške 15 slovenski knjig:

1896:

Szercé Jezus. Molitvena i peszmena kniga za pobožsne krszcenike. Stámpana pri Wellisch Béli, v-Monoštri. I. natisz.

1898:

Paduánszki szvéti Anton ino krüh szíromákov. No-vo vrásztvo za nevól zsvilenya. Z dopüscsenyom „Szvetoga Stevana Drüstva“ na sztári szlovenszki jezík obrnyeno. Szent-Gotthárd, vó dáva Wellisch Béla.

Sztarisinsztvo i zvacinsztvo. Vódáno po Wellisch Béli. V-Monoštri z-piszzki Wellisch Bella.

Od vnouge i velke miloscse i pomoucsi szvetoga skapulera. Karmelszke blazsene Divice Marije. Dobi sze pri fárnjoj czérkvi na Gornjem Szaniki. Stampáno pri Wellisch Béli v Monoštri.

1900:

Mála molitvena kniga s potrebnimi molitvami i vnógimi peszmami za katholicasáazsko mladézen. Szpízszana po Pusztai Józsefi, skolniki. I. natisz.

Stampána i vódána od Wellisch Béla v Szt-Gotthárdi.

A vértetü ... Krváva vús. A muraszombati gazdasági fiókegyelet kiadványa. Nyomtatott Wellisch Bélánál Szt-Gotthárdon.

Krizsna pout na XIV. stácie ali posztojaliscsa razdeljena. V-Monoštri. Stampána pri Wellisch Béli.

1901:

Szercé Jezus. Molitvena i peszmena kniga za pobožsne krszcenike. II. natisz. Stampána i vódána od Wellisch Béla v Szt-Gotthárdi.

1906:

Krizsna pout na XIV stácie ali posztojaliscsa razdeljena. Szpravlena po: Kossics Józsefi. Tréjtjekrát nalozseno brezi vszega preinacsenyá. Stampáno pri Wellisch Béli v-Szent-gotthárdi.

1907:

Szercé Jezus. Molitvena i peszmena kniga za pobožsne krszcenike. III. natisz. Stampána i vódána od Wellisch Béla, v-Szent-gotthárdi.

1909:

Nove szlovenszke szenszke knige, vónabráne z edni nemski knig, stere szo med vszejmi szenszskimi kni-

gami te nájbókse. Szent-gotthárd. Stampáno vu Wellisch Béla stamparnici.

Sztarisinsztvo i zvacinsztvo vódáno po Wellisch Béla kompaktori v-Monoštri. II. natisz. Szentgotthárd. Stampáne vu Wellisch Béla stamparnici.

1913:

Szrcé Jezus. Molitvena i peszmena kniga za pobožsne krszcenike. IV. poprávleni natisz. Stampána i vódána po Wellisch Béla knigvódáci v Szent-gotthárdi.

1916:

Szrcé Jezus. Molitvena i peszmena kniga. V. natisz. Stampána i vódána od Wellisch Béla, v-Szent-gotthárdi.

1919:

Szlovenszke szenszke knige vózebráne z edni nemski knig, stere szo med vszejmi szenszskimi knigami te nájbógse. Dobíjo sze pri Wellisch Béla stamparnici. Szentgotthárd.

Od 1899 do 1919 pa sta v tiskarni Wellisch leto zdruknila za Slovence *Dober Pajdaš Kalendarij*.

Leta 1907 je Béla Wellisch starejši dojkúpo ižo žene padara Dr. Stojka Viktora, št. 72/b v ulici Deák Ferenc (pri stari mestni hiši). V tajoj iži je emo tiskarno, knjigoveštvo (könyvkötészet) in knjigarno. (Toris stavbe se je ohranil v Arhivu županije Vas.)

Marija Kozar

Prof. dr. VANEK ŠIFTAR
1919-1999

Po poti ob vodi v tihó, sivo jesen brezupno blodi moj strti sen.

... Zdaj z vsakim dnem dogoreva moj sen, le v svellih dnevih vzkipi, a omahne nato vse, kar živi.

Je napisal zdaj že pokojni (26. maj 1919 - 8. november 1999) prof. dr. Vaneč Šiftar davnega leta in prvič objavil v Mladem Prekmurcu (1937), drugič pa v edini samostojni pesniški zbirki Pobiram orumenele liste (1998).

Vaneč je vseskozi zavzeto, trdo delal in hkrati za liste in med tistimi, ki smo se z njim često srečevali, rad tudi sanjal. Pogosto je sanje materializiral, uresničeval v konkretnih delih, tako med študenti, kakor v strokovnem in drugem okolju, kamor je prišel. Skoliko žara in zavzetosti in hkrati strokovne pronicljivosti se je bil lotil uresničevanja ideje o znanstvenem srečanju Proletantizem - zatočišče izgnanih na Petanjcih. Čeprav ni bil med nami, ko je bilo srečanje konec oktobra v Radencih in na Tišini, je bil z nami. Poznali smo resnost njegove bolezni, toda upali in želeli, da bi sedel med nas, če že ne bi mogel prebrati svojega uvodnega referata. Zal mu ni bilo dano.

Pogovor z dr. Vanečom Šiftarjem smo objavili v Porabju ob njegovi 80-letnici in dodali osnovne biografske podatke: rojen je bil na Petanjcih, pred vojno urejal dvomesečnik Mladi Prekmurec. Leta 1945 je diplomiral na pravni fakulteti in leta 1965 doktoriral iz družbenopolitičnih znanosti. Bil je profesor na sedanji mariborski pravni fakulteti, predaval na mariborskem oddelku Teološke fakultete, leta 1983 je dobil naziv zaslužni profesor Univerze v Mariboru. Objavil je več samostojnih del in urstvo razprav s področja družboslovja. Leta 1970 tudi knjigo Cigani - minulost v sedanjosti, v kateri je strnil bogato teoretično in praktično vedenje o Ciganih-Romih. Po upokojitvi, ki je bila zgolj na papirju, je nenehno snoval na Petanjcih, kjer je negoval in bil ponosen na Vrš spominov in tovarštvu, o katerem je slovenski pesnik Jože Udovič zapisal: "Preteklosti krvave/tu rasto pomniki,/kvi in žrtve/živi spomeniki."/

Dr. Vaneč Šiftar je bil tudi odličan poznavalec manjšinske problematike. Bil je zelo dobro seznanjen z razmerami med porabskimi Slovenci in eden redkih strokovnjakov, ki se zanimajo za Slovence v avstrijski zvezni deželi Štajerski. Prijateljval in sodeloval je tudi s kolegi med gradiščanskimi Hrvati, zlasti v njihovem zborniku Panonska letna knjiga. Srečevali smo ga na kulturno zgodovinskem simpoziju Modinci, katerega soustanovitelj in pobudnik je bil. Modinski simpozij, ena najstarejših oblik sodelovanja strokovnjakov ob meji, je še vedno vzorec regionalnega sodelovanja v Evropi, je prav na dan Vanečeve smrti v Goriških Brdih, na srečanju manjšin, dejal rektor mariborske univerze dr. Ludvik Toplak... in še in še... In tako rad je bil v družbi mladih talentov, mnogih poznejših prekmurskih razumnikov, jim svetoval in pomagal odpirati vrata... v svet...

Dr. Vaneč Šiftar je bil tudi dober poznavalec književnosti, čeprav se je s samostojno pesniško zbirko Pobiram orumenele liste, "oglasil" šele lani. Zbirka "kaže na danes znova razveseljiv pojav duhovne celovitosti razumnika, ki ne beži le v svojo stroko, odmaknjeno od pesniške senziбилnosti, ampak čuti sebe in človeka v njegovi raznoliki sli po (samo)spoznavanju in izpovedovanju sveta in lastne eksistence v njem."

Dragi Vaneč! Hvala Ti za vse!

eR

OD SLOVENIJE...

Grški predsednik na obisku v Sloveniji

Na prvem uradnem obisku v Sloveniji je grškega predsednika Konstantina Stefanopulosa spremljala tudi močna gospodarska delegacija. Ob prihodu na tridnevni obisk ga je z vojaškimi častmi pred predsedniško palačo v Ljubljani sprejel gostitelj, predsednik države Milan Kučan. Poleg pogovorov s Kučanom je imel Stefanopulos tudi srečanje s premierom Janezom Drnovškom, pozdravil pa je tudi udeležence grško-slovenske poslovne konference. Predsednika Kučan in Stefanopulos sta si izmenjala tudi odlikovanja.

Minister Frlec na Kitajskem

Slovenski zunanji minister Boris Frlec se je na povabilo kitajskega kolega Tang Jiaxuna od 10. do 14. novembra mudil na uradnem obisku na Kitajskem. Z gostiteljem sta se pogovarjala o dvostranskih vprašanjih med državama in aktualnih mednarodnih vprašanjih. Z namenom dodatne vzpodbude za gospodarsko sodelovanje med državama pa je slovenski zunanji minister obiskal tudi glavno mesto province Sichuan, Chengdu. Obseg menjave med državama je še vedno nizek. V letu 1998 je Slovenija izvozila na Kitajsko za 7,4 milijona dolarjev blaga, kar je za 32,5 odstotka več kot leto poprej. Uvozila pa je za 114,5 milijona dolarjev blaga ali 39 odstotkov več kot leta 1997.

Šest slovenskih častnikov kmalu v sestavi KFOR

Načelnik generalštaba Slovenske vojske, generalpodpovodnik Iztok Podbregar je napovedal, da bo še ta mesec na Kosovo odpotovalo šest slovenskih častnikov, ki jih je Slovenija ponudila za sodelovanje v mirovni enotah KFOR. Slovenski častniki, ki bodo vključeni v strukturo poveljstva mirovni enot, bodo sprva nameščeni na sedežu poveljstva v Prištini, po potrebi pa kasneje tudi drugje v pokrajini.

Delo na šolah zahteva zavzete učitelje

Državna sekretarka Mihaela Logar

Od 29. do 31. oktobra je potekal v Slovenskem kulturno-informativnem centru v Monoštru seminar za slovenske učitelje iz zamejstva. Seminarja se je udeležilo 12 učiteljev iz avstrijske Koroške, 3 so prišli iz avstrijske Štajerske, 5 jih je bilo iz Benečije ter 12 iz Porabja. Seminar, ki je bil v taki obliki četrty po vrsti, je organiziral Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu s pomočjo Državne slovenske samouprave ter višje svetovalke za porabske narodnostne šole Valerije Perger.

Otvoritve seminarja so se udeležili ugledni gostje, med njimi državna sek-

retarka Mihaela Logar, veleposlanica R Slovenije v Budimpešti Ida Močivnik, generalni konzul v Monoštru dr. Zlatko Muršec ter predstavniki Ministrstva za šolstvo in Zaveda za šolstvo.

Prvi večer je bil namenjen domači besedi, kajti udeleženci so ga preživeli z ljudsko pisateljico Ireno Barber, ki jim je ob predstavitvi nekaterih pripovedi, govorila tudi o

tem, kaj pomeni pri ohranjanju identitete literatura v domačem narečju. Večer so popestrile ljudske pevke iz Monoštra.

V soboto in nedeljo dopoldne so potekale pedagoške delavnice, ki sta jih vodili Irma Veljič in Dragica Motik. V soboto popoldne so se udeleženci spoznavali s samim Porabjem. Po krajšem obisku na Generalnem konzulatu so se napotili na števanovsko šolo, kjer jih je počakal ravnatelj Laci Kovač, ki je predstavil delo na šoli in tudi težave, s katerimi se ta majhna šola ubada. Pot jih je potem peljala na Verico do domačega lončarja, Karla Dončeca.

Skupinsko delo na pedagoški delavnici

Na Gornjem Seniku so učiteljem iz zamejstva pripravili pristen (počakali so jih s "pereci" in "palinko") sprejem učenci tamkajšnje osemletke, ki so jim potem na zelo sproščen način pokazali, kaj vse počnejo v šolskih ljubiteljskih skupinah (lutkarji, folklor) in krozkah. Na pogrtni mizi pa tudi domačih jedi ni manjkalo (krompirjeva solata z bučnim oljem, ajdova torta "pijana Kata"), zato so poskrbele kuharice OŠ.

Ob pridobitvi novih strokovnih vsebin imajo ti se-

minarji dodatno vlogo. Učitelji iz zamejstva se lahko namreč spoznajo med sabo, si izmenjajo izkušnje. Kajti kljub vsem razlikam se na vseh območjih, s katerih so prišli ti učitelji, ubadajo s podobnimi problemi. Učenci imajo namreč vse manj predznanja maternega jezika, zato je odločilno vprašanje, kako jih pridobiti, motivirati. Nikakor pa ne smemo pozabiti, da tako delo zahteva tudi zavzete učitelje.

-MS-

70 SLOVARJEV ZA PORABJE

V porabskih šolah in drugih ustanovah se nenehno srečujemo s pomanjkanjem različne slovenske strokovne literature, v zadnjem času pa tudi slovarjev, predvsem slovensko-madžarskih in madžarsko-slovenskih.

Potrebujejo jih učitelji, učenci, člani manjšinske samouprave, podjetniki, vsi, ki se na kakršenkoli način srečujejo s slovenskim jezikom. V Sloveniji so v zadnjih dveh letih izšli trije taki slovarji; zadnjega, madžarsko-slovenskega, avtorja Jožeta Hradila, je lani izdala Pomurska založba iz Murske Sobotice. Ker pa so cene slovenskih izdaj za madžarske razmere zelo visoke, se je založba odločila za zelo dobro potezo: sama je dala 33% popusta,

prav tolikšna deleža pa sta prispela še iz dveh naslovov, Ministrstva RS za šolstvo in šport ter petih pomurskih občin: Murska Sobota, Moravske Toplice, Beltinci, Puconci in Tišina. Tako smo za potrebe v Porabju pridobili 70 madžarsko-slovenskih slovarjev. Le-te sta nam svečano predala na srečanju zamejskih učiteljev v Monoštru predstavnik založbe, direktor Jože Kociper in urednik Jože Ternar. Slovarji so že dobili svoje hvaležne lastnike, saj smo jih razdelili porabskim osnovnim šolam, vrtcem, monoštrski gimnaziji in strokovni šoli ter po enega vsaki slovenski manjšinski samoupravi. Iskrena hvala vsem velikodušnim donatorjem.

P.s.: Pred madžarsko-slovenskim je avtor Jože Hradil pri založbi DZS v Ljubljani izdal Slovensko-madžarski slovar. Nekaj izvodov v porabskih šolah sicer imamo, a premalo. Mogoče smo lahko malo predrzni in si zaželim, da se za podobno potezo, kot jo je naredila Pomurska založba, odloči tudi DZS...? Bilo bi res krasno.

VALERIJA PERGER

"Ko nekdo pade, lahko obleži, lahko pa padec tudi izkoristi za odriv"

Srečanje zamejskih učiteljev v Monostru smo izkoristili za pogovor z ravnateljico Dvojezičnega šolskega središča v beneškoslovenskem Špetru, tudi letošnja nagrajenka slovenske državne nagrade za šolstvo, Živo Gruden.

- Gospa Grudnova je to vaš prvi stik s Porabjem?

"Pravzaprav drugi. Ob desetletnici pouka slovenskega jezika na Visoki pedagoški šoli v Sombotelu sem izkoristila in se skoraj ves dan potepala po Porabju."

- Kakšen je prvi vtis tokrat?

"Zelo dober. Zelo lep se mi zdi ta dom in upam, da bo tak center dejansko tudi koristil pri obujanju življenja v teh krajih."

- Zamejski učitelji ste se tokrat srečali že četrtič. Kaj vam pomenijo ta srečanja?

"No, ta oblika je pozitivna in zanimiva prav zato, ker se srečujemo vsi, ki delamo nekje v šolstvu, kot Slovenci, na območjih, ki so najbolj ogrožena, najtežja. Predvsem se mi zdi koristen ta stik med nami, da se pač spoznamo, pogovorimo, povemo svoje težave in dajemo drug drugemu poguma."

- Kakšne so izkušnje narodnostnega šolstva pri Slovincih v Italiji?

"Slovenci v Italiji smo razdeljeni v dve kategoriji. Ena so tržaški in goriški Slovenci, ki imajo narodnostno šolstvo. Gre za model, ki je nekako vzporeden z delom, ki ga ima Slovenija na Obali. Razlika je le v tem, da se v Sloveniji na narodnostno mešanih območjih učijo manjšinskega jezika tudi Slovenci, medtem ko v Italiji tega ni. Dvojezični smo samo Slovenci, Italijani pa ne. Druga kategorija pa so Slovenci, ki živijo v Videmski pokrajini, to je pravzaprav območje, ki je prišlo v sklop italijanske države že v prejšnjem stoletju, oziroma če vzamem Kanalsko dolino okrog Trbiža

že po prvi svetovni vojni, in kjer ni bilo razvitega slovenskega šolstva. Italija v teh krajih nikoli ni sama priznavala pravice do šolanja v slovenskem jeziku, tako da je naša šola, dvojezična šola, ki jo imamo v Špetru, edina taka ustanova v celi pokrajini in še ta je zasebna. Ustanovili smo jo Slovenci sami, mimo državnih struktur."

- Kako deluje ta dvojezičnost?

"Dvojezičnost je izpeljana tako, da v vsaki skupini v vrtcu oziroma v osnovni šoli delimo dejavnosti v slovenskem in italijanskem jeziku, tako da pride približno polovica dneva v vsakem, pri čemer izmenjujemo jutranje in popoldansko delo, da sta jezika nekako enakovredno razporejena. Odločili smo se za model ena oseba, en jezik, kar pomeni, da učiteljica oziroma učitelj v odnosu do učenca uporablja samo slovensko ali samo italijansko. Poleg tega se pri prostih dejavnostih, v času šolskega kosila, v odmorih uporablja tudi domače narečje, to pa zaradi tega, da otroci dobijo občutek, da sta narečja in knjižni jezik dve plati iste medalje oziroma dve pojavnosti istega jezika."

- Koliko učencev imate?

"V šoli in vrtcu imamo letos skupno 154 otrok. Gre za dobro tretjino šolske populacije na tem območju Nadiških dolin, ki šteje sedem občin, pri

letnikih vrtca pa se bližamo že polovici populacije"

- Kakšne so vaše izkušnje pri povezovanju knjižnega jezika in narečja?

"Nadiško narečje je kot periferen narečni govor izredno arhaičen in sorazmerno blizu slovenskemu knjižnemu jeziku. Razlike so v besedišču, zadnjih sto let - vse sodobne besede je narečje pobiralo iz furlanščine in pozneje italijanščine - kar pomeni, da je treba otrokom predvsem širiti besedni zaklad."

- S kakšnim znanjem materinščine pridejo otroci v vašo šolo?

"To je zelo različno. Nekateri otroci pridejo z dobrim znanjem slovenskega narečja, so taki, ki narečje razumejo, ker ga zaznavajo v domačem okolju, ampak ga ne govorijo, ker nimajo te vzpodbude, so pa tudi učenci, ki takrat, ko pridejo v vrtce, znajo samo italijansko. Pri nas je do spremembe rabe jezika v družinah prišlo v generaciji staršev teh otrok, ki zdaj hodijo v šolo. Tako se večkrat dogaja, da otrokovi stari starši govorijo slovensko, starši pa ne. Zaradi tega skušamo tudi čimbolj posegati v okolje, čimbolj se povezovati s sorodniki, starimi starši kot pristnimi nosilci jezika, ki lahko to najbolj naravno in spontano prenašajo na otroke."

- Kako ste zadovoljni s svojimi učitelji?

"Mislim, da so naši učitelji vsi dobri. Če šola uspeva, gre za hvala predvsem njim. Povečini so domačini, nekaj jih prihaja tudi z Goriške. Marsikateri od naših učiteljev se je šolal italijansko in se šele izpopolnil v slovenščini."

- Rekli ste, da je vaša šola zasebna, kako pa se financirate?

"Preživljamo se iz več virov. Nekaj prispevajo starši, vendar poskušamo prispevek držati na ravni, ki je še spre-

jemljiva za večino družin. Večina financiranja prihaja od deželne uprave Dežele Furlanije Julijske krajine, sicer gre za sredstva, ki so od države do deljena deželi za pomoč kulturnim dejavnostim slovenske manjšine, nekaj doda tudi Slovenija. Zadnja leta, odkar je osnovna šola dosegla kvalifikacijo, kar pomeni, da je šolanje uradno veljavno, pa dobivamo še prispevek italijanskega ministrstva za šolstvo."

- Kam grede vaši učenci, ko končajo šolanje pri vas?

"Na italijanske državne šole in to je največji problem. Osnovna šola se konča s petim razredom. Razveseljivo pa je, da bomo v naslednjih dneh začeli z novostjo, s tečajem slovenščine tudi na državni srednji šoli v Špetru."

- Kakšne so vaše želje za prihodnost?

"Da bi se čimbolj utrdili, ker nam je začelo primanjkovati prostorov, bi radi tudi tu nekaj naredili. Sicer pa je v Italiji pred vrati šolska reforma in to je velik izziv, saj želimo tudi z njeno pomočjo dvojezično šolanje še podaljšati."

- Kakšen bi bil vaš recept za vse, ki skrbijo za narodnostno šolstvo v Porabju?

"Receptov nimam. Mislim, da mora vsako okolje iz sebe dobiti svoj recept. Edino, kar lahko rečem, je, da ne gre obupovati. Za Benečijo bi lahko rekli, da smo nekako že dosegli dno, ampak ko nekdo pade, lahko obleži, lahko pa padec tudi izkoristi za odriv."

- Kdo mora dati vzpodbude za ta odriv?

"Vse prav pride. Najpomembnejše pa je sodelovanje med šolo in družino. Družina ne bi smela prepuščati šoli vseh stvari, ampak bi ji morala pomagati in stati ob strani."

Silva Eöry

... DO
MADŽARSKE

Vladno poročilo
pred parlamentom

Pred nedavnim je madžarski parlament obravnaval poročilo vlade o položaju narodnih in etničnih manjšin, ki se nanaša na obdobje od februarja l. 1997 do februarja 1999. Po poročilu so narodne manjšine na Madžarskem državotvorni elementi, ki jim vlada želi zagotoviti pravice za ohranitev lastne identitete. Po mnenju socialistov je lahko sistem manjšinskih samouprav vzorčni primer, kljub temu pa ni uspelo ustaviti procesa opuščanja jezika in omiliti asimilacije. Še zmeraj ni rešeno zastopstvo manjšin v parlamentu, na kar sta opozorila tako ustavno sodišče kot EU.

Nekateri analitiki pravijo, da je v poročilu precejšnje razhajanje med političnimi deklaracijami in stvarnostjo. Če se bo namreč sprejel predvideni proračun za l. 2000, bodo manjšine težko vzdrževale že obstoječe svoje institucije, ne pa ustanavljale nove, kot to predvideva poročilo. Iz osnutka proračuna je namreč težko razbrati, koliko financ bo namenjenih za manjšine. Kaže pa, da manj kot letos.

Kandidat za
predsednika?

Mandat sedanjega predsednika R Madžarske bo potekel poleti l. 2000. Po koalicijski pogodbi ima pravico novega kandidata postaviti Stranka malih posestnikov, FIDESZ pa ima pravico soglasja, kar praktično pomeni pravico veta. V kolikor bi mali posestniki predlagali za kandidata sedanjega zunanjega ministra Jánosa Martonyija, bi se tudi vodilna koalicijska stranka strinjala s tem. Čeprav je Jánosa Martonyija FIDESZ predlagal za ministra, madžarski zunanji minister ni član nobene stranke.

Vsakši drugi den v bauto, v nedelo pa k meši...

... ali pa, kak se da živeti gnesden po naši vasnici?

Nišče ne more povedati, ka so se porabske vasnice nej preobrnaule pa ka so nika nej naprej (tū pa tam nazaj) prišle. Tau najbolje takši vidi, steri se je tam naraudo, tam je bio mali, pa po dosti-dosti lejtaj odi po vesi.

Etognauk sam se napautila na Verico, v mojo rojstno ves. Tak sam si zgrüntala, ka mo zdaj po takši potaj, br-gauvaj pa dolaj ojdla, po sterajsam nogau ja nej mejla že več deset lejt. Pa te se mi je takšo godilo, ka vam tau ne morem z rečami raztomačiti. Na Verici na Dolnjoj strani sam ojdla pa sam gor poiskala edno držino. Od redne pauti - nasrejdi v gaušči - sam svoj auto doj stavila, pa hajde doj po malom brgej. Pa če te valali ali nej, skurok pri vsakšoj borej sam stanila, si zdihavala pa gledala tau čudovitno pokrajino, gde sam mala bila, od kee sam med svejt odišla. Ta indašna paut je istina zdaj za traktore vönaprajta, šurka je, depa zatok vse sam na svojom mesti najšla. Gda sam malo gauščico z lejpmi gesenskimi farbami že tam njala, sam iskala na levo ednoga čurka (vrec). Pa sam ga najšla tū. Če rejsan je že "vred vzet", nej je tak kak tistoga reda, gda je z zemle samo tak vō teko, vodau je pa emo takšo kak čisti zrak. Od čurka nej daleč sam pa zaglednila edno sploj staro ūto, na stero sam se malo že menje spominjala. Takše ūte gnesden več nindar ne najdeš. Gda so tisto inda delali, takše plope so mogli gor zožagati, ka takše gnesden mi ranč več ne vidimo. Lese-na ūta eške gnesden trdo stoji, kakoli ka v njej več nejga kaul pa stare škeri, liki bole moderne stvari.

Pa sam te že tūj pri Vičinij. Pri **Vičinom Nanaki pa**

Francini. Lejpi pavarski funtos, lepa hiša je tak na samom kak eden püngrad. Prva liki bi njija zaglednila, se mi tak vidi, ka naprej staupijo Vičin Janoš pa Mariška. Tak, kak te, gda sam kak mala deklčina telko

tam ojdla. Dapa samo spomini se šalijo z menov. Od daleča pa vidim, ka je gaza na dvauri. Vičin Franci je tau, če rejsan je na gnes že on tū nej mladi. Lejta so odišla, njegvi stopaji so že tū žmetnejši. Pa te že od znautra čujem vertinji glas, steri ma zove not.

• **Franci pa Nanak, kak se kaj da živeti gnesden tūj na Verici? Ka je kaj nauvoga?** "Delamo. Če rejsan nej tak pa telko kak gnauk svejta. Tau bi ranč nej mogauče bilau, depa prisiljeni smo nateltja tū nej. Obadva mava penzijo, če rejsan nej velko, depa vsakši mejsac go leko čakava. Sama sva ostala. Deca se je vkraj oženila."

• **Dobro vejm, ka je čij Erži leranca, v Varaši vči. Sin je pa es v ves oženjeni, on je tišlar. Mata že velke, menške vnuke pa že pravnuke tū. Kaj vas poglednejo?**

"Ne moremo se taužiti, deca, vnuki pa zdaj že pravnuke tū pridejo, če je nam sila, pomorejo, če rejsan oni tū majo vsakši svoje brige. Vnuki, pravnuke so sploj radi tuj. Vse vküp mamō štiri vnuke pa dva pravnuka."

• **Tistoga reda, gda sam eške doma bila, dobro vejm, kak je fajn bilau kukarco lūpat ojditi, kak je lepau bilau, gda smo mlatili, gda smo v zimi goščice lūpali. Gnesden eške kaj delate etak vkūper?**

"Nej, nej. Gnesden vsakši sam opravi vse kaj takšega. Več nišče ne odi eden k drugomi kukarco lūpat, perge čejsat pa goščice lūpat. Vse se je obernaulo. Pa so gazdije že tū nej tak velke, več nišče ne dela telko kak gnauksvejta. Vsakši drugi den demo v bauto pa v nedelo k meši. Tau je vse, ka se z nami godi. Pa k meši že tū samo bole mi, starejši odimo. Dosti mladi več k meša tū ne odi. Pa več ne odimo peški k meši, liki ves nas z busom vozi."

• **Kauleg vašoga rama človek ne vzema na pamet, ka bi kaj zapuščeno bilau. Njive mate tūj skrajek pa vidim, ka so obdelane. Če pa tak po vesi gledam, se vidi dosta nauvoga, ves se je preobernaula. Nauve zidine tū pa tam vōrastejo z zemle, depa nej takše kak so veričke zidine. Videti je, ka je na Verici-Ritkarovci že skurok usakša druga hiša s tijnci napunjena ali odkūplena. Ka vi na tau povejte?**

"Tau je po ednom tali dobro, zatok ka ves dūnok žive. Pa tej tijnci so nam nej v n-pauti. Pri vsakšom tijnci pa

vidimo, ka dosta pejnaz obrača. Depa nas tau ne briga. Baukše pa lepše bi pa bilau, če bi naše rame tisti naši nazaj kūpūvali, šteri so odišli. Istina, ka takšo tū pa tam že tū geste, pa ranč v našoj držini tū," pravi Nanak.

"Sestre čij, stera je v Somboteli, je dobila Nanaka rojstno hišo pa si je tam vikend naprajla," pravi Franci.

• **Malo vas je že v vesi, steri gazdijo pelate. Maro kaj eške držite?**

"Najvekša nevala je, da je Franci že več kak dve leti emo velko operacijo, žmetno, z botom odi, etak pa na velko gazdūvanje ne moremo misliti. Depa mava eške edno kravo pa svinje drživa."

"Pa kakoli ka z botom odim," pravi Franci, "pa mi je težko, ge zatok pomaleg vse ta obredim."

• **Nigdar ne pozabim, gda sam mala bila pa ti, Franci, si že velki legen bio, smo grbanje ojdli brat. Mi mali smo se napona za teov skrivali pa smo vidli, ka se ti samo nagibaš pa najdeš grbanj vsepovedik. Mi smo pa samo v zrak gledali. Gnes eške kaj tū beres, pa ranč tak najdeš?**

"Če bi ma nej nauga bolela, bi gnes ranč tak brau kak tistoga reda. Etak mi pa pomaleg de, depa sploj rad sam v gaušči pa najdem tū. Tau je

veselo delo, ka človek ranč ne drži za delo, če rad odi po gaušči."

• **Nanak, na te se pa tak spominjam, ka si sploj vesela dekla bila. Gda je Ščednjarski fudaš potegno pri Rōvcini, tiste cajte nigdar ne pozabim, kak ste splešavali, se veselili.**

"Tak je bilau. Te nas je v tej dveji vesi dosta mladine bilau pa smo se veselili. Nigdar ne pozabim, ka smo gnauk nika po Ritkarovci ojdli pa smo fudaša tū s seov meli. Gda smo domau šli, je fudaš fude zgūbo. Tau je bilau veselo. Ovak je pa naš fudaš hirešan bio, dosta-dosta lūdi se spominja na njega. Te je drugi svejt bio. Gnes je že ovak, mladina si vse kaj drugo najde, depa eške zatok dostakrat itak vkūp pridejo tū na Verici."

• **Že smo spominjali te tijnce, ka so tūj hiše odkūpūvali, eni tūj zidajo nauve rame. Ka vūva mislita, ka baude z Verice pa z Ritkarovec za, povejmo, 20 lejt?**

"Nede tau vsigar tak, kak je zdaj," pravi Franci. "Ge sam gvūšan v tejm, da se tau vse oberne. Samo ka, žau, tau mi več nemo mogli zadobiti."

I. Barber

Spremljajte televizijsko oddajo

SLOVENSKI UTRINKI

vsak drugi torek ob 13.00 na

1. programu madžarske televizije.

Naslednja oddaja bo v torek,

23. novembra 1999.

Ponovitev v soboto, 27.

novembra,

ob 6.50, na 2. programu.

OTROŠKI

Milivoj M. Roš Velki betek v dolini škrata Babilona

Škrat Babilon ške vsigdar tade senja svoje senje, s sterimi beži vō iz toga našoga svejta. Nut v njegvi glavi pa se vkūp pletejo spomini na tiste dneve, gda je biu na tom našom svejti ške srečen. Na, idnouk srečen, po tistom te pa malo menje srečen. Drgouč čemerasti pa po tistom palik malo menje čemerasti, pomeni, ka je biu takši pravi škrat Babilon. Biu je ranč takši škrat Babilon, kak te, gda je pregnau betek iz svoje doline.

takši mraz, je bilo zato bete-ga dosta več in duže je trpo. Tak malo pomalek je bilou betežno že skur polonje do-line škrata Babilona. Tisti, steri so se bole v rami držali, so betežni gratali od tistij drugij. V ednom tedni je ki-jala, kašlala pa si nouse bri-sala že cejla dolina. Dosta ji je ranč nej moglo v službo iti, pa če bi škeli, bi nej mogli. Tou pa zato, ka je vsikši šofer autobusa biu betežen in je niške nej mogo pelati ta v varaš. Mlajšov je telko bete-žežalo, ka so šoulo doj zaprli. Samo eden školnik je nej biu betežen. Na, škrata Babilona se je betek tō nej prijō. Zato pa si je začo bro-diti, kak naj zvrachi tou svojo dolino. Gledo je po ramaj, kak si ljudstvo kūja vsefele vrouče pijače, od sterij je nikšoga haska nej bilou. V tej (čaj) so si dejvali palinko, međ, vino, rjavi cukar, ga mejšali s kūjanim vinom, dapa, nika, čista nika je nej pomagalo.

*Če je vrasvo nikše nej,
ga ranč piti nej trbej!*

S tejm v glavi je odleto v pen srejdji lejsa, in sterom je skri-vo svoje čelerije. Brž je naj-šo tisto, ka je isko: srebrni praj v zlatoy škatiľici. Po tisto-m je počako na večer, gda so drejve že pa začale pokati in odleto v vsikši ram, pog-ledno v vsikši piskriček, gde so si lidge kūjali vrouče vrastvo. In v vsikši tej piskriček je strouso malo toga sre-brnoga praja.

Ja, na drugi den je vse bilou tak, kak če betega spoj ne bi bilou. Mlajši so šli v šoulo, autobusi so tadale vozili lidi v službo in slejgen človek je biu srečen, ka je betek tak nagnouk odišo. Na, nej so bili ranč vsi srečni. Na kraji je zbetežau tisti školnik, steri je v tom velkom betegi nej biu betežen. Dapa, tou je škrata Babilona več nej brigalo.

Bila je zima, ka so drejve pokale. Snejg je škripo pod nogami, kak če bi poukala glažojna. Škrat Babilon pa je veselo skako iz ednoga v drugi vrouči rour. Iz vsikšoga se je pomalek toplo kadilo, lidge pa so se držali bole pouleg peči, naj njim bole vrouče bou. Ali sir je tak, ka človek ne more cejle dneve v iži biti. Starejši morajo v službo, mlajši pa v šoulo. In ranč tou, ka človek s takšoga toploga stoupi v takši mraz, pripela beteg v človekovo tejlō. Tak se je zgodilo ranč tou zimo tō. Ka pa

je bilou nut
tak toplo,
vōni
pa

KOTIČEK

Predstavitev knjige

Prevajalka Gabriella Gaál

Z dijaki naše šole smo bili 29. oktobra na predstavitvi knjige v Slovenskem domu v Monoštru. Gabriella Gaál, ki je prevedla pravljice o kralju Matjažu v slovenščino, in njena kolegica sta predstavili knjigo in njeno zgodovinsko zaledje. Povedali sta, da Slovenija ni bila vedno samostojna država, dolgo časa je spadala pod oblast drugih držav. Tako se je zgodilo, da je v 15. stoletju vladal kralj Matjaž slovenskemu narodu. Kronike poimenujejo kralja Matjaža Matija Corvin ali po madžarsko Hollós Mátyás. Poimenovanje Corvin izvira iz grba družine, na katerem je vrana z zlatim prstanom v kljunu. Matjaž ni bil samo imeniten in pravičen, ampak tudi zelo izobražen vladar. Na njegovem dvoru so se srečevali imenitni učenjaki in umetniki. Dvorni kulturi je služila tudi kraljevska knjižnica, katera je po-

tala svetovno znana. Matjaž je ustanovil prvo tiskarno. Zgodbe pripovedujejo o Matjaževi umnosti, dobrosrčnosti in pravičnosti. Na prireditvi so predstavili štiri pravljice. Med njimi je bila najzanimivejša tista, ki govori o Matjaževem kronanju. Zelo mi je bila všeč ta zanimiva predstavitev.

**Etelka Dončec 10.b-razred
Gimnazija Monošter**

Dijaki gimnazije v Monoštru

Na predstavitvi knjige z naslovom Madžarske pravljice o kralju Matjažu nas je bilo zelo malo. Razen dijakov gimnazije, naše učiteljice in lektorice je prišlo samo nekaj vedoželjnih.

Predstavitev se je začela s kratkim nastopom gimnazijk. Slišali smo pesem in dve legendi o kralju Matjažu in o knjižnici kralja Matjaža. Potem je Gabriella Gaál govorila o tem, kako je nastala knjiga. Zvedeli smo mnogo zanimivega, tudi to, da je knjiga

bila razstavljena na knjižnem sejmu v Frankfurtu in dosegla lepe uspehe. Pripovedovala je o kralju Matjažu. Kralj Matjaž je bil imeniten vladar. Navduševal se je za znanost in umetnost in je bil zelo izobražen. O njegovem junaštvu in o njegovi pravičnosti govorijo tudi prevedene pravljice. Zvedeli smo tudi to, kdo

je sodeloval pri nastajanju knjige in kdo je naredil lep ovitek. Knjižničarka iz Slovenije pa je prebrala lepe, šaljive pravljice. Na koncu smo dobili darilo, 5 knjig.

Zelo dobro sem se počutila na predstavitvi, tudi knjiga mi je všeč. Upam, da se bom udeležila še veliko podobnih prireditev.

**Bianka Bartakovič
10.b-razred
Gimnazija Monošter**

Ura slovenskega jezika

Pri uri slovenskega jezika je vedno lepo. V razredu nas je malo, ker odidejo nekateri učenci k uri nemškega jezika. V razredu nas ostane samo sedem. Slovenski jezik imamo na urniku štirikrat na teden: ob ponedeljkih, torkih, sredah in četrtkih. Ob petkih ni slovenskega jezika. Ko pride učiteljica v razred, jo pozdravimo. Najprej se pogovarjamo. Nato ji pokažemo domače naloge. Če so dobre, nas pohvali in do-

bimo rdečo piko. Radi beremo iz učbenika in iz Cicibana. Besede in stavke pišemo na tablo in v zvezke. Včasih nam učiteljica pokaže slike, diapozitive, včasih pa poslušamo besedila in glasbo s kaset. Skoraj vsako uro tudi pojemo. Radi imamo pesem Moj klubok.

**Ildiko Gyeček 3.r.,
OŠ G. Senik**

Življenje v šoli

V naši šoli se pridno učimo. Za učenje in red skrbijo učitelji in ravnatelj. Naša šola je čista.

Vsak človek, ki pride k nam, hvali čistočo in lepe cvetlice. Najlepša hvala teti Eržiki in Mariki! Po pouku odidejo nekateri učenci domov, drugi pa ostanejo v šoli pri kosilu. Po kosilu je šolsko varstvo. Tu se igramo in učimo. Otroci lahko delamo v šolskih krožkih: plešemo, pojemo, lako smo člani lutkovne skupine, telovadimo in se učimo računalništvo. Tudi mi, učenci in učenke tretjega razreda, radi hodimo v krožke.

**Richard
Bajzek 3.r.,
OŠ
G. Senik**

KAUT

Umrle je Leon Štukelj

V 101. letu starosti je v Mariboru v ponedeljek, 8. novembra 1999, prenehalo biti srce Leonu Štuklju, brez dvoma največjemu slovenskemu športniku vseh časov in v zadnjih letih idealu mladine po celem svetu.

Leon Štukelj se je rodil 12. novembra 1898. leta v Novem mestu, kjer se je pri tamkajšnjem telovadnem društvu Sokol seznanil z osnovami telovadbe, s katero si je pridobil svetovni sloves. Skupna zbirka Štukljevih olimpijskih medalj šteje 3 zlate z OI. V Parizu je leta 1924 zmagal v mnogoboju in na drugo, leta 1928 je v Amsterdamu bil najboljši na krogih in tretji v mnogoboju. Na tretjih igrah v Berlinu leta 1936 pa je bil srebrn na krogih.

Štukelj je bil dolga leta najstarejši živeči olimpijonec na svetu, kljub visoki starosti pa je bil še vedno sposoben izvesti telovadne elemente, ki jih ne zmorejo tudi 80 let mlajši od njega. Petnajstega oktobra 1991 je v Cankarjevem domu v Ljubljani podpisal slovensko olimpijsko listino, s čimer je sodeloval tudi pri rojstvu slovenskega olimpijskega gibanja. V dva- in devetdesetem letu starosti je bil leta 1992 na olimpijskih igrah v Barceloni, kjer si je ogledal otvoritveno slovesnost in del tekmovanj v ženski gimnastiki. Štukelj je bil leta 1996 tudi v Atlanti na 26. olimpijskih igrah ob stoletnici OI moderne dobe, kjer je na povabilo Mednarodnega olimpijskega komiteja sodeloval na slovesni otvoritvi, na OI pa je ostal do zaključka gimnastičnih tekmovanj. Bil je eden zvezdnikov otvoritvene slovesnosti, na kateri so mu gostje na čelu z ameriškim predsednikom Billom Clintonom navdušeno ploskali.

Leon Štukelj je bil tudi najstarejši slovenski sodnik. Po koncu aktivnega tekmovanja se je posvetil sodniškemu delu, ki se mu je zapisal že v olimpijskem letu 1924. Najprej je deloval v Novem mestu, nato pa je bil premeščen v Lenart v Slovenskih goricah in kasneje v Maribor. Tu je živel z ženo Lidijo, s katero sta se poročila pred 66 leti (leta 1933). Bil je praded dvojčkov Helene in Andraža, imel pa je tudi hčerko edinko Lidijo, poročeno Pauko, ki sta jo starša povila leta 1937.

SLOVENSKA SLOVNICA

Slovenska slovnica Franceka Mukiča se dobi na Zvezi Slovencev v Monoštru (Deák Ferenc u. 17.). Cena: 1.000 forintov.

SZLOVÉN NYELVKÖNYV

Mukics Ferenc Szlovén nyelvkönyve megvásárolható Szentgotthárdon a Szlovén Szövetségén (Deák Ferenc út 17.). Ára: 1.000 forint.

Tečaj slovenščine v Sombotelu

V organizaciji Slovenske manjšinske samouprave v Sombotelu se je oktobra začel brezplačni tečaj slovenskega jezika za začetnike, ki ga obiskuje devet tečajnikov. Kurz vodi Francek Mukič. Stroške krije sombotelka manjšinska samouprava. K pričakovanemu uspehu pa je z dvema madžarsko-slovenskima oz. slovensko-madžarskima slovarjema in s paketom Slovenščina 2000 S, ki vsebuje tudi 10 kaset, prispevala tudi Državna slovenska samouprava.

Večina udeležencev je madžarske narodnosti, čeprav sta tudi dva napol Slovenca, ki pa ju njun oče oz. mati nista naučila slovenščine. Slednji je obiskoval pouk slovenskega jezika na osnovni šoli. Eden od slušateljev pa dobro obvlada porabsko slovensko narečje, četudi je bil njegov oče doma iz Avstrije. Ena od madžarskih udeleženk pa je obruščini študirala nekaj mesecev tudi slovenščino na Visoki učiteljski šoli v Sombotelu. Razen nje je še ena diplomirana rusistka.

Po poklicni sestavi so med interesi osnovnošolka, srednješolka, študent, ekonomistka, osnovnošolka

učiteljica in učiteljica v poklicni šoli, profesorica, živilnozdravnik. Slednja dva že v pokoj.

slednjem vidiku pride v poštev tudi madžarski jezik, ki vsebuje kar precej besed, ki izvirajo iz slovanskih je-

Od zadaj z leve: dr. Štefan Lang, Judita Pavel, Adrijan Takač, Janez Varga, Andreja Mészáros, Lili Mészáros, Ildikó Kolman, Marija Jagodič (fotografiranje zamudila: Diána Mészáros)

Ker pač na neki ravni (od profesorjev določenih jezikov pa do državnih izpitov prve, druge ali tretje stopnje) vsi obvladajo enega ali več jezikov (latinščina, nemščina, angleščina, ruščina, francoščina), je pristotno seveda tak, da se stalno primerjajo posamezni jeziki s slovenščino tako glede njihovih slovničnih zgradb (indoevropski jeziki) kakor tudi glede podobnega besedišča (etimologija). Pri

zikov ali so prišle v madžarščino preko posredovanja slovanskih jezikov. Skupina, kot rečeno, je slovničnoteoretično dobro podkovana, zato kar dobro napreduje. Pri izgovarjavi edino zlogotvorni r dela nekaj preglavice (smrt, prt, krt, grd), ker se madžarski „učenci“ še ne zavedajo dovolj, da v teh primerih v bistvu ne gre za navaden soglasnik, ampak za zlogotvorni r.

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Deák Ferenc út 17.,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:
porabje@mail.datanet.hu

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.